ACC. N:R M. 9381 : 1–82.

Landskap: Småland

Härad: Uppvidinge, Handbörd

Socken: Älghult, Kråksmåla (f. angv. socknen)

Uppteckningsår: 1944.

Upptecknat av: Carl Viking

Adress: Tuvåkra, Kråksmåla

Berättat av: olika personer

Född år ..... i .....

Julseder. s. 1–82.

(Recka. s. 71–82.)

L. u. F. 34.

H. C. 17.

Bör användas med viss av-
skrivningsrätt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

ACC. N:R. M. 9381

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Wiking.

Häraden: Uppvidinge ö Handbörds. Adress: Furåkra Kråksmåla.

Socken är: Älghult ö Kråksmåla. Berättat av: Carl Wiking.

Upptecknings år: 1944. Född år 1874 i Älghult

Uppteckningen berör gammaltida och nutida traditionsbärare i Älghults- och Kråksmåla socknar.

Vol: N:o 1. Sidor: 20.

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

1.)

ACC. N:R M. 9381 /.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De traditionsbärare, som berättat vad jag till största delen upptecknat under de senaste gångna 14 åren, finnas ej mera till. De voro gamla, då jag var pojke, och hava varit lädda i 40— 50 år. Den bästa jag träffat bland traditionsbärare var min Mormor Susanna Eriksdotter. Född Nyårsnatten 1800 i Hagestorp, Älghultstacken, Kronobergs-Län. Död 1896 i Fröseke samma städes. Mormor var utrustad med ett ovanligt gott minne och stort intresse för den gamla folkkulturen. Hon var på sin tid hemmets Tidning och mutida Radio. Obs! Men hennas sägner voro äkta och ej hälften självtagen dikt, vilket tyvärr är och varit fallet med åtskilliga sagesmän, som jag sammanträffat med.—

Forts. sid. 2.

2.)

ACC. N:R M. 9381:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mormor blev tidigt Enka och bland hen-
nes 7. barn voro 5. minderåriga vid man-
nens död. Morfar var begiven på sprit
och löp opp den vackra gården i Kage-
strum och mormor kammade med sina
små i en torftig stuga i Fröske i Älg-
hultsskogen. Ingen jälp av kommunen
ingen pension. Det gälde för henne att
"kratta i nävarna och ta friska tag." men
han var den saken vuxen och höll stäcken
(ej fattigdammen) från sig och de sina.
Obs! Han kardade och spann åt folk,
kan stickade strumpor och vantar, väv-
de huvuddukar och fickdukar och för-
kläden m. m. Obs! När han sålde dessa
alster i bygderna, då uppsmakade han
många rätter, men var tillika rik
på egna råd och rön. De sista 20 åren

Forts: sid: 3.

ACC. N:R M. 9381:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vistades mormor hos sin dotter Johanna Erlandsdotter, som var min mor=
Lantbrukarhustru i Brokshult, Älghults=
socken. Ifrån mitt 5:te till 12:te år hörde
jag mormor berätta och berätta sina
sägner i mitt barndomshem. Hon berät-
tade om "krig och fett, om hungerår och god
tid, om fjuhar och onilda människor, om
seder och bruk till högtider och i säcken,
om jättar, vättar, troll, gengångare, hexor, och
Bläkullakäringar m. m. m. m." — Obs! När jag
var liten pojke och lyssnat till hennas
sagor, så vågade jag om mörka kväl-
lar ej gå ut i det mörka köket och hem-
ta mig litet vatten ur den stora "Vatten=
sån." Obs! Jag tyckte mig se jättar, troll
och Neckar sitta fram ur varje vrå.
Jag minnes hennas sägner, så väl,

Forts. sid. 4.

4)

ACC. N:R M. 9381:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som om Han i skrivande stund stå-
de och beråtade för mig. — Obs! Det
finnas åtskilligt däråv i Lunds Uni-
versitets Folkminnesarkiv och mera
skall det bli om jag får leva och hava
hälsan. — Nu har min gamla, kära,
ofördlände mormor i cirka 48 år vilat
i en namnlös grav å Näghults gamla
griftgård. Själv är jag snart en 70 års
gubbe, men jag önskar att jag, som
i pojkåren, kunde stå vid dina knän
och lyssna till dina sägner! —

"Gods går bort, i grav går fränder, men
ett vet jag, som aldrig dör; Minnet
över den, som dog."

om annan traditionsberättare se sid: 5!

5.)

ACC. N:R M. 9381:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En rätt så god traditionsbärare var min farbror f.d. Lantbrukaren Nils Jonsson. Född 1811 i Björkeba, Älghults-socken, Kronobergs-Län. Död 1892.

Sammanträdet.

Obs! Efter min faders död vistades jag f.o.m. mitt 14de t.o.m. mitt 17de år hos min farbror Nils. Vi arbetade tillsammans på logen i skogen med röjning i ängen med slåtter m.m. Då talade farbror om allt som berörde gammaldags åker-bruk, fjärbränning, kära foror till kal-var. På fria stunder talade han om "Trollkäringar," som gjorde "Mesjölkhuras," som diade böndernas kor och kam-mo hem till hexorna och spydde stora kittlar fulla av mjölk. Han talade om

Forts: vid: C.

6.)

ACC. N:R M. 9381:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Daggdragorskor," som midsammarnatten nakoka släpade ett långt lärpt efter sig på grannens gärde och gav daggen åt sina kor och sålunda stal "Lanket" från grannen. Obs! "Lanket"=(Lönörlyckan.) Obs! Men han berättade även om hur dessa nakoka käringar av grannen kunde få ett "Ballskott i akten, så dom vällrade sig i gräset och Morfjöt."

Farbror berättade om d.s.k. "Veckoräkningen" om vissa årliga återkommande bemärkelsedagar. Han kunde se på solen nästan på minuten hur mycket kl: var på dagen. obs! Och sammanlades i stjärnorna om natten. Han kunde läsa i "Vinterböka"=(Stjärnegatan) och förutsäga den kommande vintren. Sådant berättade farbror mest.

Obs! om en fredlös rosenman läs vid 7 och följande!

ACC. N:R M. 9381 : 7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Våra orters sista "Årsgångare" som ack "Vakade kyst" midsommarnatt, hette Petter Danielsson. Han var Backstugusittare." och född 1810. i Krokstorp, Älghultssocken, Kronobergs-Län. Död 1891. i Brokshult sammastädes.

Danielsson berättade sina intressanta Syner m. m. då han gick i byarna och tiggde mat och sålde sina Hemtillverkade björkriskvastar. — Han berättade om hur han "Julanatt" många gånger, sett "jorafärd, bröllop, vådeldar och om hur dan skörden blev i kommande år. Han hade i kyrkor "Julanatt" sett döda fira gudstjänst. och förutsade kommande händelser. Obs! Det underliga var att det hände vad han förutsakt. På en midsommarnatt hade han i en

Forts: sid: 8.

8.)

ACC. N:R M. 9381:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

slätterång=(Krokshults Bygge) satt en väldigt stor orm grav "som sk" Kära lär och lång, som en timmerstock" Ormen var en så kallad "drake," som låg och gnuggade sitt myckna silver, som han stulit och gömd i ett röse vid "Brännesi skälget." "Draken" hade man på macken, som en häst och ägaren gladde, som heta eldglör." Obs! Även talade Danielsson om vättar, som bodde i vissa stora träd, som hette "Vårdträd" och sådana träd var farligt att såga eller fälla. Emån Danielsson bodde nära mitt barndomshem sände min moder mig till "petter" med mat och mjölk, då berättade han ofta för mig.

Obs! om den 4de traditionsbäraren Läs sid 9 och följande!

9.)

ACC. N:R M. 9381:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En god traditionsbärare av gamla stammen var f. d. Soldaten Carl Johan Ångdahl. Född 1825 i Lenhovda socken, Kronobergs-Län. Död 1915 i Prostehult, Älghults socken samma Län. Under sin krafts dagar hjälpte Ångdahl för stammoken Blokshult med dithörande ströröret Svänghult, båda i Älghults socken. Som ung var jag mycket tillsammans med den redbare soldaten. Vi "röskade för skäppa" hos bönderna och vi röjde "Kolmapällor" (Svedjeland) som vi sådde och skördade till bälvten. Vid dessa arbeten talade Ångdahl om många krigarhistorier, mest från "Carolus XII:tes tid". Berömde Konung gillade Ångdahl företrädesvis. Att citera hans krigarsägner tillkommer ej här.

Forts: sid: 10.

10.)

ACC. N:R M. 9381:10

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

som läs av mig gjorda uppteckningar, kan finnas förvarade i Lunds Universitets Folkminnesarkiv under rubrik "Sägner om svenska kungar". Där har Ångdahl berättat en god dels. Ångdahl var även snickare. När jag gick till hans hem de långa vinterkvällarna så nyttade han med att snicka "Laggkärl" och då berättade han samtidigt. Han var en redbar och fosterlandsälskande person; och god lebetskamrat. Även berättade han om gammaldags Malmuppstagning från sjöbottnar och om de gamla Masugnarna och Stångjärnsmedjorna. Ty Ångdahl var född i närheten av "Skarhus" Masugnsfabrik i Lenhovda-socken.

Frid över den gamle bussens minne!

Om traditionsbärare N:o 8. Läs: sid: 11. och följande!

var f.d. Albert "Bråkt- i sin Bråkmåls- färds- ta av e upptek- liceras 24." Där månadli- sägner. hade sitt hem. diga Präs- ch "Peter tade om r. om id. 12.!

10.)

ACC. N:R M. 9381:10

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

men läs av mig gjorda uppteckningar, som finnas förvarade i Lunds Universitets Folkminnesarkiv under rubrik "Sägner om svenska kungar". Där har Ångdahl berättat en god del. Ångdahl var även snickare. När jag gick till hans hem de långa vinterkvällarna, så uppmuntrade han mig att snicka "Laggkärl" och då berättade han samtidigt. Han var en redbar och fosterlandsälskande person; och god lebetskamrat. Även berättade han om gammaldags Malmuppfraktning från Kjöbottnar och om de gamla Masugnarna och Stångjärnssmedjorna. Ty Ångdahl var född i närheten av "Skarlurs" Masugnsfabrik i Lenhovda-socken.

Frid över den gamle bussens minne!

Om traditionsbärare v:s. Läs: sid: 11. och följande!

11.)

ACC. N:R M. 9381: 11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En minnesgod traditionsbärare var f.d. Orgeltramparen och Dödgrävaren Albert Svartz. Född 1853 å Torpet "Stolpen" Bräkmåla Boeken, Kalmar-Län. Död i sin lilla Lägenhet "Klippan" uti Bräkmåla Kyrkoby. Sistliden Kristi Himmelfärdsdag nära 91 år gammal. Hans sista av mig gjorda och av honom berättade uppteckning kommer att i dagarna publiceras i tidskriften "Ditt Land, Stockholm 24." där få vi läsa den. Ty jag skänker månadligen nämnda tidskrift en a två sägner, och är prenumerant. Svartz berättade endast när jag besökte honom i sitt hem. Han talade om gamla märkvärdiga Präster t. ex. "Anders Elving" "Hurbeck" och "Peter Lorentz Sellergren m. fl." Han berättade om Spökhistorier från Kyrkogårdar, om

Forts: sid: 12.

12.)

ACC. N:R M. 9381:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Rypkogrimmen," som kastade "Hexan Spink=kunica över griftgårdsmuren i Kräkemåla, när han en natt var på bemälda griftgård för att stjäla "dödinga=ben," från en grav, som han öppnat. Han berättade om bönder, som bett honom "för bränvin skaffa frå" au murkna lik=kistor att därmed bota sina kreatur." Han talade om mödrar, som natttid fört si=na små barn ner i öppnade grifter, för att de små skulle slippa ifrån "Likkker=ormen." Han talade om försmådda flickor, som i öppna grifter "satte ner" den svek=fulle fästmannen, så han fick lukta au lik tiela sin tid och gå ogift. Han talade om Hexor, som sökte stjäla jord au den, som prästen kastar på kistan då han "jordfäster." m. m.

Traditionsbärare nr 6. Läs sid: 13. och följande.

13.)

ACC. N:R M.9381 : 13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En duktig minnesgod Traditionsbärare var
fills åldren blef för hög F.d. Kyrkväktaren
Konrad Johansson. Född 1858. i Lägenheten
"Spångabäck" Kråksmåla socken, Kalmar-län.
adr: Spångabäck m:n Kråksmåla. Johansson
berättade helst i sitt hem eller om man bjöd
honom till sig och gav honom "ett par su-
par." Hans fader hade även varit Kyrk-
väktare i Kråksmåla och Johansson hade
många Lägner efter honom. Han om-
talade huru man i gammal tid begrav-
de "själspillingar och Backare"=(Gammal-
tida Självdraktare) Nör en kyrkan id.n b.
"Backarrån." som fick ej bäras lik genom
grifthgårdsportarna utan kistan hlades in
över norra grifthgårdsmuren, ej heller fick
man vid beriälda begravningar ringa
i kyrkans klockor. — Vidare omtalade

Forts: sid: 14.

14)

ACC. N:R M. 9381:14

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man bar "Trollskyttar" sökt gräva upp självspillingars gravar natttid för att skaffa sig "trolldansmedel." Men Kyrkogrim har varnat den sovande präster, så han brunnit i sid fram till gifte-gården och "låst fast nidingarna medelst besvärjelse." Så berättade han även hur han gammaltida trollkunniga smeder sökt bryta sig till dopvatten, efter barndop i kyrkan, här som oftast var det bränvin. Smeden lämnade kyrkväktaren ett "Lerkrus fyllt med bränvin, men ville i gengäld få kruset fyllt med "Vigt vatten." (dopvatten.) Smidda saker, som härdades i bemälda vatten prodde "Makta all förgörning och mota bort gastar och troll.

Obs! Sagesman N:o X. Läs sid: 15. och fortsättning.

15.)

ACC. N:R M. 9381: 15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Våra orters äldsta traditionsbärerska
är Enkefru Eurika Pettersson. Född 1844 den
8de Juli. då vi nu komma till berättelse
året 1944. är den gamla skomakarenkan
100 år. Hennes adr: är Thorshult Ö. Skoghult
i Kråksmåla socken. där hon och är född.
Nu lever hon i det förgångna. vilket är
för henne nästan oförklarligt. Obs! Men
för cirka 4 år sedan var hennes upp-
gifter en god hjälp för mig vid bevarandet av ett frågelistk åt Nordiska museet.
För 10 år sedan besökte jag henne ofta i
hennes hem. där hon berättade utförligt
om gamla tider t.ex. Hur svårt fattiga
skomakare hade det i gammal tid, ty hen-
nes fader var byskomakare. liksom ock leder-
vekra hennes man. "Vi voro 8 syskon i
den lilla skomakarstugan och det hände

Forts: sid: 16.

16.)

ACC. N:R M. 9381: 16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att när far fick sill till sin potatis, så finga vi barnungar doppa vår potatis i härskmad sillacka." Hon talade om det "svåra året" = (1868.) När hon tjänte bondpiga hos ålderman i Bölemåla, Kråksmåla socken, att bönderna mest åto havrebröd och de fattiga finga till stor del leva av vilda växter, som dom kokade och de fattigas barn "skrapade ballesav ach åt." Arbetslusten var finga arbeta 1868 och förrsommaren 1869. i 14 timmar för att få 1. 2 skålpund råg-mjöl. — "Jag har spunnit 100-tals skål-pund blåvor för 6 skilling skålpundet åt bönderna" sade hon. Hon omtalade att full fattigjälp av kommunen vid 1860 var en "skäppa blandsäd och 4 daler = (48. öre) till tillsammans på månad." "Nu ha vi det förgott" sköt den gamla.

Traditionsbärare N:o 8. Läs därom å sid. 17. och följande.

12.)

ACC. N:R M. 9381:17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bland våra orters främstående traditions-
bärerskor vill jag minnas F.d. Enkan och
bondhustrun Mathilda Svensdotter. Hon
var född 1846 i byn Lindshult, Kråks-
målatrakten, Kalmar-Län. Död 1942.

Samma sätt.

Sedan tiden 1920. Jag flyttade till
Furåkra, har hon varit mig behjälp-
lig vid besvarandet av 100-talet Frågelis-
tor. Hon var uppfylld för att berätta
och hade ett mycket gott minne och
var mest min mormor den bästa
sagoberättarska jag träffat. Tills hon
för cirka 1½ år sedan träffades av hjärn-
blödning. Hon visste berätta den
svart på vitt allting med klämm och kon-
sten utsagor vilade i de flesta fall på
verklighetsgrunder. Hon berättade om

Forts. sid. 18.

18.)

ACC. N:R M. 9381 : 18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

äldre fiders kläder och klippte ut mönster i papper, när det gällde besvara frågor i gamla textiler. Hon hade sett, som 8:trig våra orters sista "Wärendska bondbröllops i Fröseke Algutsrocken; när "Lackrisa = Anna" vigdes. "Du må fra, dä va ej brud, som så ut för nån ting i den gamla Wärendska Brudskruden nä sitt röda Bälte." obs.! = (Fältbeteckn.) Hon minns när Korporal Skruv "forades å Algutts gripgård. Hon var född 1790. i Hagaskruv Algutsrocken en broder till min mormor, som deltagit i "Lanfveret i Finland 1809. och i kriget i Tyskland 1813. och 1814. "Di skö många lösa skott vid hans grav och i graven när Prästen jordfäste "Petter Skruv." Då va rösande att "si nå du fra" sade han.

Forts. nästa 19!

19.

ACC. N:R M. 9381:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hon kunde berätta om "Gjäräu" och "Skogsjungfrun" hur gla ha va äfter man-
folk. Hon berättade om "Ludde i Sol-
äng i Fagerhultssocken (Kalmar Län.), som hade 2.
jojkar i hop mä en Bergakvinna (obs!
Bergatroll) som bergfagit honom." Mor
Matilda hade, som flicka "Mip drön-
strömming och kavit på på de Heliga
mekaminerblomstren en mekamma-
natt och i drömmen sett sin blivande
man Carl Svensson bjuda sig vatten."
Hon visste berätta om när "Konrad i
Marskog i Höghults kyrka skulle en
natt sälja sig till Sotan för att få
svartkonstbok, det var exakt efter Kon-
rads första nattvardsgång 1860. under
Prosten Thelanders tid i Höghult. Hon
berättade om när "Jan Janss" och andra

forts! sid: 20.

20.)

ACC. N:R M. 9381:20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

liknande hexor drog dagg mellanmannanatt; sådant har även andra traditionsbärare omtalat. Ja, det voro allt för vidlyftigt att citera allt vad de gamla sagoberättarna omtalat för mig. Nutida sagoberättare = (traditionsbärare) i gammaldags mening finnes här inga. Det yngre släktet vet inget (säger inget) om vår gamla folkkultur. När man frågar vårt unga släkte om sägner, som farfar eller farmor berättat, så får man till svar: "Vi ha inget berättat, sådant gammalt skräp struntar vi i". Men den senaste skeppen hur den lilla hoppas det vet dam och likaså det senast visade kärlekskramat från Bio. det kunna dam omtala. — Stort kanmör för våra hängamma sagoberättare, de ära det väl värda.

C. W.

ACC. NR. M. 9381

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Wiking

Härad: Uppvidinge. Adress: Furåkra, Kråksmåla.

Socken: Älghult. Berättat av: Susanna Erlandsdotter,

Upptecknings år: 1944 Född år 1800. i Älghults socken.

Uppteckningarna berörа gamla och nya julseder från Älghult och därtill närmast gränsande Socknar.

Vol: 2. Sidor: 21 — 40.

Därtill 11 teckningar.

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

21.)

ACC. N:R. M. 9381: 21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Julhögtiden har varit och är våra orters
mest efterlängtade högtid. I gammal
tid = (tiden 1800- 1880.) motsågs julen med av-
sevärt större förberedelser än i nutid.
(Kristider ej medräknade.) Jag följer i dessa
uppteckningar i stort sett fäder från
min mormor traditionsbärerskan nr 1. Ty
ingen har, som hon berättat för mig.
Obs! I hennas barndom skulle julölet va-
ra bryggt och jäst till "Anedagen," så
bonden kunde bjuda sin familj på
en kanna jätk öl. Därav det gamla
ordsnittrycket "Spara med kanna." Obs!
9de December!! Ölet bryggdes av hemmål-
lat malt, som krossats på handkvarn
därtill hemodlad humla samt Ko-
mung efter vad "Hemret förmådde." Obs!
När ölet jäste i jäskaret borde "Mors

Forts. sid: 22.

22.)

ACC. N:R. M. 9381:22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vigselring ligga i vörten; ty annars sög de förhammade kalven söpman av vörten, så ölet blev dåligt. Ölet (jäst) kappades i en stor Ekebunna, som förvarades i källaren. Innan ölet kappades i kannan skulle han inuti "Skållas med dekokt från Equis. Sen skulle han inuti rökas med Svavel och Johannesört=(Hypericum); ty den örten var så kraftig att "den fördrev djävulen djävulen," sade mormor m. fl. På kannan bordé "St. Peders vapen" ristas. Se teckning No 1. (Från mitt barndomshem Vrokbuk i Älghultssocken. —

Sprax efter "Lucia"=(13de Dec:) skulle julgrisen eller julgrisarna slaktas; ty julskinka fick ej saknas på den burgne bondgårdens julbord.

forts: Rid: 23!

23.)

ACC. N:R. M. 9381:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vanligen försiggick svinslakten i storbrukares kök, (som i gamla tiden) ej var kök i nutida mening. Redan kl: 2. på morgonen ångade från den stora öppna kökspisen en stor kittel "skållvatten." Mitt på golvet stod ett bastant bord, som kallade "slaktetavlan." Där stacks, sakades och vrtogs grisen. När slaktaren anlänt så fängslades grisen i svinspiken och fördes skrikande in i köket. Slaktaren fick från bemälda tavla lånuna en "Trinslare=(liten bägare) bräm-vin, som benämnedes "Stickesnypen." Grisen lades på tavlan, som blivit beströdd med salt och brenne gläder för att ingen skulle kunna "förgöra" fläsket. Svinet placerades å tavlan med huvudet åt Norr. Obs! Det hedniska

Forts: sid: 24

24)

ACC. N:R M. 9381: 24.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Helvetet låg i Norr och innehaddes av Hel, som var dödens gudinna. Alltså en hednisk kult, som jag minnes, gisslen liv var ett blodvedkrigt ~~att~~ offer åt Heb. Djuret "stacks" utan bedövning. Ej därför, att fäderna vora mera ~~wreda~~ grymma mot djuren än nutida människor, men dom visste inget bättre sätt. Blodet utrördes i rågmjöl och salt m. m. och av smeten kokades blodkorv. Obs! Det var strängt förbjudet för kvinnor att närvara vid slakt, ty postret kunde lätt få "fallandesot".=(Bliva Epileptiker.) Det ålåg slaktaren att hava en sådan slaktekniv, att på den ej "bet hattares eller övriga hexors förgörning" Obs! Kniven borde vara smidd av 9 sorters stulet stål eller ännu bättre om smeden en

Forts. vid: 25.

25.)

ACC. N:R M. 9381:25.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Torsdagsmorgon gick Sigaude och Jastaude ut i Smedjan och Nakot smidde kniven och i härdevattnet blandade rovdjurs-blod. (Ju svårare rovdjur dess bättre t. ex. av varg.) Kniven skulle försvarsliggande i bockskinnsslida med Spetsen vänd mot Norr. (Åter en offergård åt Heb.) — Det var ej noga hurU man slarvade mer vid slöinslakten. "Skållvattnet, varmed grisen övergöts, fick rinna över hela köksgolvet." "Vi Törpla väl opp dä nä vitmossa," hette det. Gubbar och kvinnor-na buro vid kittpållet bastkanta trä-skor på fötterna. (Obs! Ej vita ridenskor.) När grisen var död, så skulle folket, som voro behjälpliga in i storstugans vardags-rum och äta frukost. Måltiden var rik-lig och "skölljdes ner" med öl och bränvin.

Forts. sid. 26.

26)

ACC. N:R M. 9381: 26.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Obs! Under tiden folket åkte passade
mormor på att lägga en fjäderdyna
på grisens mage; "Ty bort sade, att
den sanukade mjycket ister." Det
var klent med belysningen i gammal
tid. Så blev det imma = (simma) av skäll-
vätsket. Vi pojkar fick lysa med bloss
av "kådiga tjurgticker." Voro vi försum-
liga rök far: "Lys opp pojkmudder, annars
hanker du dej en för örat." —
Allt i detalj uppräkna alla gatter, som
gjordes av grisarna till jul förbigår
jag; men åtskillig kommer att upptec-
nas vid tåget om julmaten. Nämn-
nas bör: I hustid göres "Fläskspelta av
svinhuvudet, men i gammal tid
fick det kokas och ätas helt sedan
fjäsarna, lungan och ägon borta gitts.

Forts: vid: 27

27.)

ACC. N:R M. 9381:27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Öfronen finga sitta vid huvudet och pryd-
des med rött papper och i munnen ha-
de instuvats ett rött vackert äpple. Obs!
De gamle kallade svinhuvudet "Svinhö:n."
och det placerades på ett stort blankt fem-
fat och prydde julbordet. (Obs! En hed-
nisk påminnelse (om Frejya gält.)" Och
nu slog löftets timma, och in bar Frejas
galt." säger b.a. vår frejdade E. Tegnér i
dikten. — Rika, välunående, utbytte stun-
dom "svinhösen" mot en hel, "välfylld
spädgris". Obs! bl. Präster m. fl.!
Näst svinslakten "Läcktes" och klappades
den stora julbyken; ty allt husgeråd
skulle vara rent till jul. Det var ett väl-
digt bullrande då allt det linnet skulle
"Kavlas". Manglas å primitiv mangel, som
bestod av "Bult och Kavelfjöl. Detta i

Forts: sid: 28.

28.)

ACC. N:R M. 9381:28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och för mig kunde endast skrivas en stor volym om, men för intresserade av den gamla, småländska, julbyken hänvisar jag till de av mig inlämnade upptecknigarna i Nordiska museet Stockholm Ö. —

I gammal tid (in i mitt pojkminne) bakades avsevärda mängder julbröd; ca 70-80 limpor i varje bondgård (där dana något hederlige vara ville.) Ett 30-tal vardagslimpor av sammanmalet råg och kornmjöl. Därtill minst 15 durklimpor av rågmjöl. Vidare 15 st. "Strävekakor" av handsiktat rågmjöl med handskummad mjölk till degspad. Sist, men bäst, ca 15-20 st. "Vörtlimpor." Även dom av handsiktat rågmjöl, ty vid våra gammaldags "Skvaltkvarnar" fanns ej siktmaskiner.

Forts. sid. 29.

29.

ACC. N:R M. 9381:29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Dessa bröd hette "Vörtklimpar" emedan degen gjordes av hälften malt vört och hälften enbärsvört. Man bakade dag och natt. "Jröskot" måste vara slut till jul helst 14 dagar före, såvida man ej ville bli kallad "Lathurd." Farfar skötte bränvinspannan och drängen eller gårdens söner burn vatten till kylkaret. Det fick ej stockna under den förbannelsen pesthärd, som hette bränvinspannan. Ty det måste finnas många, många "kannor" julbränvin "mest till de stundande julkalasen. I veckan före jul kom många tiggare. Mest gamlingar och barn. Som buro säckar fyllda mer eller mindre med bröd och ost. Alla dessa måste hava mer eller mindre julgåvor, ingen fick gå utan gåva; ty då

forts. sid. 30

30.

ACC. N:R M. 9381:30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"bar dom ut julen", d. v. s. Julfriden och tur och lycka i kommande år. Obs! För dom som intresserar sig för att se teckningar och läsa utförligare beskrivningar om hittills omtalade Bröd för töka i Nordiska museets samlingar, där som f. d. äro av mig representerade!!—

Obs! Jag skall nu märnast anteckna svaren rörande de mig sända teckningarna och bröd i form av människor och djur. Obs! Woga! Absolut lika bröd, som teckningarna har jag ej sett, men väl dom, som voro knycket liknande. Dessa bröd utgjorde julgåvor åt barnen i hemmet och hälldes upp i förskrin på julafton. Där finga dom stå till "Anglafardär" = (Trettondag jul) var

Forts. sid: 31.

ACC. N:R M. 9381:31.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

över. Så "Blötte vi de kårda bröden i kaffe eller Embärsöl och åto dem." I gammal tid bakades dessa figurer av benämnda "Såvebrödsdeg," men vid tiden 1880. sålde kringvandrande "Vebebröds-Kärringar" sådana figurur bakade av vetemjöl och i former; så dem hade naturligare fasoner. Jag skall åtskrivning N:o 2. N:o 3. N:o 4. vissa figurer, dem mor mot bakade åt mig och min bror av "Såvebrödsdeg." Ögon, näsa och mun samt knappar i kläderna voro markerade av i degen intryckta gräspar-korn. Det voro figurer av många slag, som bakades och såldes. Obs! Våra orters sista "Vebebrödskärringar" voro "Mammet-Stava" å Kronogården i Älgulltssocken och "Vebebröds-Johanna" å Besefälle i Kråksmåla-socken. ?

Forts. sid: 32.

39.)

ACC. N:R M. 9381 : 39.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid tiden 1880. gick ännu "Vetebrödsknäng-
arna" i våra byggder och sålde vetebröd
i närheten av hägfiderna. Brödet bura
dom i långa spånkorgar i rem över
axlarna. "Vetebröds-Johanna" var fram-
fusig om ingen hade köplust. "Köp
av mitt goa vetebrö å ge barnungarna,
di ä så bleka å håglöga, då blir dom
feta och mätta så då" säjer Prosp. Jansp. i
i aktern." "Vetebröds-Janna" var lortig
av sig, så det var dom, som anmärkte,
att brödet ej var reut. Så svarade hon
på spe: Åh, jag har kräkts i degen å
sen har jag smort bakplåtarna med
kåstrer, så mag är det reut alltids."—
"Mamsers-Stava" var fin och reulig lik-
som likets herrskapsfolken. Hon sålde
mycket vetebröd, som var till beläpenhet.

Forts: sid: 88.

33.

ACC. N:R M. 9381:33.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Till jularna sålde dessa kärringar "Julherrskap" av vete. Som voro bakade med tillhjälp av formar, så dam hade bäppre fasaner än det för hand bakade. De teckningar N:o 5. N:o 6. N:o 7. och N:o 8. Priset å en 10. tums hög "julaherre" var 25. öre, men "julafrun" var litet mindre och kostade 20. öre. "Julhästen" var störst och kostade 38. öre. men "julkuppen" kostade 12. öre; "julbocken" var lika dyr, som "Julafrun" 20. öre. o.s.v. Dessa figurer hade en stryknade åtgång; ty barnen tiggde och gråt, så föräldrarna måste köpa någonsåt dam. När dessa "Vetebrödskäringar" slöt att gå omkring, då började landhandlarna taga hem "Julherrskap" och sälja i sina affärer. Men sen tiden 1895. har jag ej sett till något "julherrskap" hos oss.

Forts: sid: 34.

34.)

ACC. N:R M. 9381:34.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Figur N:o 9. visar "Julabocken." Ehuru benämda figurer minnes jag att "vetebrödskärarinlgarna även sålde bakverk föreställande "Kejsarinnan Herodes" och "Judas uti juvelen." De teckningar N:o 11. och N:o 12. Givetvis garanterar jag ej att figurerna äro absolut lika, det är ~~det är~~ cirka 50. år sen jag såg dessa bakverk, men vi sägd, dom äro ungefärligen. Obs! De teckningar som Ni sänt mig äro kopior efter gamla, hembakade figurer av jäsdeg, det märkes lätt.

Obs! Jag har nu ur minnet tecknat nästan de flesta figurerna såsom jag minnes dessa bröd ur serien "Julaherrskaps och fortsätter med gamla julkreder, läckerbitar och vidskepliga föreställningar.

Forts: sid: 35.

35.

ACC. N:R M. 9381: 35

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Efter att hava undanstökat det stora Jul-
baket skulle kära mor "stöpa julaljusen".
Som stöptes av skirad oxtalg. Jag har sett,
som ung pojke hur det tillgår, men det blir
allt för vidlyftigt att i detalj uppteckna.
Egen reflex: Jag är förvissad om att Professor
C. W. von Sydow och flera Höglärda med honom
har kännedom därom. —— Det var vik-
tig att få vacka ljus. Särskilt betydelsefullt
var det stora "Tregrenljuset" som skulle stå
på julbordet i den stora, blankskurade
mässingstaken på julbordet och lysa
hela julnatten. Obs! Se detta ljus bog
"Flerfaldiga lydor t. ex. om dödsfall m. m. i
familjen till kommande år." Viktigt var
och "Kyrkoljuset." Det skulle vara stort och
vackert. Obs! Det var så före Stiarinljusens
tidevärv att varje bonde och godsägare måste

Forts: sid: 36.

ACC. N:R M. 9381:36.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36.)

till kyrkan medföra ett stort vackert talg-
ljus. Obs! Mormor berättade "Vid den tiden då
kunde man på se Älghults kyrka ofs/lyst på
folkavis julaftonsa." Ljusen till kronorna, läk-
taren, altaret och predikstolen och sakristian
bekostades av kyrkan och köpten av d.s.k.
"Kyrkovärdamorerna." Obs! Efter slutad
gudstjänst tog en var hem sättorna av
sitt ljus, ty ljuset ansågs heligt. Det var
utmärkt läkemedel mot sår och "allan
Förgörning."——
Efter ljusköpningen skulle golven i stugor-
na skuras och beströs med hackat en-
eller granris. Man skurade blott 2 gång-
er årligen, nämnligen till jul och midsom-
mar. Skurningen var förrättad med vatten,
ruskor av sött granris och torkades efter
med torr vitmossa. Den stora, öppna,

Folkl. arkiv 38.

37)

ACC. N:R M. 9381:37.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Spisen beströks med "Vitler" eller ännu
bättre var "Kritvälling." Alla koppar, mäs-
sing och tennföremål skuraces blanka.
I varje fönster sattes ljus i blanka
mässingstakar. Mycken torr granved
höggs och inbars; det måste vara ved,
som sprakade och för att göra eftekten
större, så på julnatten körde man med
"Brännastören" i härden, så gnistor i 1000-
tal flögo ut genom den vida korsstenen.
Detta för att skrämma bort "troll & owäsen"
som voro lärt i farten den heliga natten.
Alla, som gingo åt kyrkan voro förved-
da med brinnande tjärvedsblass. Det
var en härlig syn att i ärla morgonstund
se cirka 200. blosbärare närma sig kyr-
kan. Obs! Men mera därom längre fram
i uppteckningarna om gamla julseder.

Forts: sid: 38.

38.)

ACC. N:R M. 9381:38.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I sängarna inlades ren slagpröskad råg-
halm och däröver lades rena "Bänkabäck-
en" (En väfnad som var ungefär som nutidens
frissmattor) Ty lakan gagnades i början av
1800-talet av vår bondallmoge. För de små-
rutiga fönstren upphängdes vita, rena
gardiner, som voro hemvävda. På de
nakna timmerväggarna upphängdes s. k.
"Bonader." Obs! Dukar av grovt, grått, hemvävt
linne. På dessa dukar var broderade
bilder ur "Jesu liv," t. ex. "Herdarna vid
Betlehem," de "Vise män från Österlanden,"
"Jesu födelse" o. s. v. — I förmögna hem
fanns en och annan, som hade "Handmå-
lade tapeter," som upphängdes vid hög-
tiden å väggarna, men merbart efter "Sing-
lapardan" (Trettondag jul) ty då sade
mormor att "Julängeln vände åter till
Himmelen."

Forts. sid. 39

39.)

ACC. N:R M. 9381:39.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Omsider var den kära julaftan inne. Man steg opp i otta kl: 2. Husbondens första göra-mål var att giva kreaturen var sin rudd av "Mersommarhöet." = ("Hö" som nerslåddes på midsommarnatten.) Min far och farbror Nils hade den sedan likstarn de gamla böndernas. Sen gick man in och fick en bit mat. Därefter ut på "Vedbacken" vid uppständ-eld å marken och hägg mera julved. kl: 6. På morgonen var det frukost. Så frambar man den "stora Rundosten" som lagrat i 6. månader "Så va ost, som hälsade hem." Far skirade osten och en vörtlimpa. den första lilla karm av ost och limpa kastade han under bordet och sa. "Så där får "Gla-soa" te julakast." Obs! Glosan trodde vara ett mystiskt väsen likt en rugga med svag lysande borst. Fäderna lade om det

Forts: nid: 40.

40.)

ACC. N:R M. 9381:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som lyste svagt att det "Gloade." Troligen härav härledde sig namnet "Glosan." Om man ej gav detta mystiska väsen mat på julaftan trodde "han göra julmaten odryg." till maten julaftansmorgan hörde vidare smör, stekta "skånriddare," =(God korv) stekt blodkorv, rullsylta, samt Öl och bränvin. När man så frukosterat, så skulle man ut i fahuset och fodra djuren. Obs! Som skulle hava dubbel ransan mat annars och av bästa sort. Detta gällde alla djuren vart efter sin art. Obs! Anmärkning: "Messanmarkäet" gavs åt djuren för att dom skulle trivas väl till kommande år hålla enigt tillhopa och snällt gå hem på kvällarna. —

Pigfolken hade sitt husbestyr och när sysslat om bar vi in mera granved.

Forts: sid: 41

ACC. N:R. M. 9381

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Landskap: Småland.
Härad: Uppvidinge.
Socken: Älghult.
Upptecknat av: Carl Wiking.
Adress: Juråkra, Bråksmåla.
Berättat av: Susanna Erlandsdotter, enk.
Född år 1800. i Älghultssocken.
Upteckningsår: 1944.

Obs! Upptecknigen berör gamla och nyare julseder från Älghult och därintill närmast gränsande socknar.

Vol. 3. Sidor: 41.—60.

Kr. till 4. Blad teckningar.

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

41.)

ACC. N:R M. 9381:41.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kl: 11. på julaftan skulle djuren hava vatten och rikligt med foder. Vi vattnade dem ute vid "Laggårsbrunnen" i den stora Ekehan, ty vattenledningar med automatiska vattenkoppar i fähusen voro okända då. När man nyttat om i "laggärn" lagspann 3 oprövade mekar=(sädesskärvar) 1. korn och 2. havre och fästes i ändan å var sin stång och restes i det gamla "Vårdträdet" framför stugan. Nu är "Vårdträden" huggna och inga kärvar gives åt småfåglarna. Nu är "Blod och Förbannelser dagens läsen." — När kl: var 12. julaftan "Ringdes jul in." Och då var det helg och helig jul! Den, som störde julfriden hölls för att vara "Var vrams niding." Strax efter kl. 12, åt middag. Den bestod av "Dopp i grytan." Därav herleder sig det väl kända namet "Doppareda'n".

42.)

ACC. N:R M. 9381:42.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sovel, fläsk, kött och korv hade kokats i den stora C-kannegrytan i den stora, öppna spisen. Grytan lyftes ut på spishällen. Var och en fick sitt försvarliga brödstycke och därpå varmt sovel, som husmodren tilldelte. Alla skulle doppa i grytan. Småbarnen fick man hjälpa att doppa sitt bröd i det feta spadet. Far tog fram det blanka "tennstopet" och fyllde det med sitt bästa öl. Så trädde han fram till spisen och tackade Gud för att han ännu en jul fick vara tillsammans med de sina och önskade att vi så alla måtte leva vår tid så att vi efter detta förgängliga livet måtte få fira evig julhögtid i Himmelen." Mormor sade: "Att detta var att göra minne för sig." Så drack han ur stopet räckte det till mor och så fingo vi alla.

Dricka. Forts. sid: 43.

43.)

ACC. N:R M. 9381:43.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Seden att gemensamt doppa i grytan och dricka ur samma skopa avsåg att "Till kommande år bevara enighet och samkörighetskänslan inom familjen.
Obs! I skymningen julafton vart bastun eldad varm, berättade mormor, man inslaft att stort kar halvt med vatten och alla skulle bada i ett vatten och torka sig på samma badlakan. Det var vid tiden 1812. Det var föga hygieniskt, men ingen tänkte därpå; "den sista fåran blir renast" hette det. Seden avsåg liksom i ovan benämnda fall att bevara samkörighetskänslan. Att man torkade sig på samma badlakan var för att "Vita Gud huru eniga man var i familjen; men på samma gång ville man bedräva Mörkrets furste, som skiftar oenighet mellan människorna. —

Forts: sid: 44.

44.)

ACC. N:R M. 9381: 44.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Efter slutat bad fick ej vattnet utsläs-
ker värmen utsläppas ur Badtun. Obs! Det
rådde bland fäderna den tron, att fa-
miljens döda voro hemma i osynlig mått-
a och gästade på den h. kvällen, "då behö-
de dom hvätta jorden å ej" enligt mor-
mors uttryck! Av samma orsak skulle
alla matrester efter kvällmålet stå kvar
hela julnatten på bordet. Den sedan råd-
de i mitt barndomshem (rörande maten)
så länge jag kunde fill 1889 och det var
sammanhållet i grannarnas hem. Egen
reflex: Det tycktes att fäderna skaffade den
tron, att Dödingen hade samma behov
i graven, som när han var i livet.
Obs! Mormor berättade flera gånger för
mig, att i gammal tid t.ex. på 1600-1700 talen
så bodde folket hos oss i "Byggåstugor" där

forts. sid: 45.

45.)

ACC. N:R M. 9381:45.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ingen panelning fanns. På julaftonkväll red man ihop Kalmudockas å den på golvet bredda julhalmen och satte dockorna fast vid pakåsarna. Dockorna skulle representera andarna hos familjens avlidna. Obs! Mormor hade som 17 årig flicka sett detta blott en gång i sin födelseby Hagestorp i Högalid. Där bodde ett gammalt folk i en byggåstuva; dom hade höskon innestängda under sängen i vilken de gamla sova. Obs! Av den orsaken att mormor, som var född nyårsnatten 1800, sett dessa Kalmudocker blott en gång, drager jag den slutsatsen, att seden var vår i utdöende och går långt tillbaka, som varande allmån. Obs! När jag för få år sedan var gäst hos Eder å Lunds folkminnesarkiv så kom

forts: sid: 46.

46.)

ACC. N:R. M. 9381: 46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

amanuens=(Nu Fil: Dokt:)=Karin Sauer och jag till bals om bemälda dockor. Hon sade att dockorna hette "Burremännes." Obs! Jag hörde ej mormor nämna något namn på dem. ——

Nu skall jag något omskrifva om det gammaldags, prakfulla "julbordet." Som redan beskrifvits, så bestodes till jul 4 sorters matbröd. "Vardagsbröd, surlimpa, fäfvebröd och Törlimpa." Bröden voro på öfversidan smorda med "Renbärssirup" och vacker "Krusade och maggade." Därtill några avlånga bröd, samt flere "Julakusar" och några goda "Smörkringlor"=(Bondkringlor.) Obs! En var i familjen fick sin "julhög" därtill äpplen och Hasselnötter. Brödena staplades opp på varandra å julbordet. Obs!

Forts: sid: 47.

47.)

ACC. N:R. M.9381:47.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Husfadrens bröd voro störst och låg längst
till höger å bordet. Överst å hans högra-
sida "Fridens duva med ett vetekorn i näb-
bet." Bemälda duva var bakad av vete-
mjöl, som malats på en liten handkvarn
som hette "Pinan." Näst husfadrens högra
var husmodrens a.s.v. högarna finga ej
skäras förrän efter Trettondag jul. Obs!
Obs! Uppoffringen å bröden hade stor
betydelse. Bröd vars nya någ nd sam
№14. №15. och 16. voro genom de kruvsiga kors-
ruforna skydda för de "förbannade
trollen." Bröd №16. symboliserade
naggningarna den "H. Treenigheten." och
bröd №17. symboliserade naggningar-
na "Kristi 5. H. Sår." Båda dessa symba-
ler trädde skydda för "Onda väsens
inflytelser. Obs! Noga bemälda teckningar!!

Forts. vid. 48.

48.)

ACC. N:R M. 9381:48.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Obs! Teckning nr 18. visar "Julakuken" och teckning nr 19. "Baudkringla" (mindre, men gatt bakverk, som ej kan fram i vardagslag.) till julbordet hörde "Trägrenljuset" som prydde mitt på bordet i en väldigt stor ljusstake av massing. Se teckning nr 20. Och likaså en "Stånka" av ekträ, fylld med bästa öl, som hette "Julgaöl." Det var endast för "Julängelen" räkning och när man "Åkglaspardin" flugit till himmelen så tappades ölet å Lerkrus och förvarades till nästa jul. Ty det var nämligen mot magiska sjukdammar, som vållats folk och fä av "Rollbackor," sade mormor. Ljusen voro alltid hemstöpta talgljus och ölet var hemmabryggt i äldrig tid hos oss. Obs! I paket över julbordet utspärdes en ljusblå duk, som hette "Bordhimmel." å duken

Forts: sid: 49.

49.)

ACC. N:R M. 9381:49.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var utskydda bilder ur "Jesu liv." Givetvis minnes ej jag dessa julbord, men mormor har omtalat det så för mig, när jag var pojke.

I min födelseby Krokskultt fanns många gamla, som dött sedan jag var barn. En av dem (Backstugusittaren Petter Danielsson) omtalade huru man på Julnatten gick årsgång till Kyrkogården och fick läsa det, som skulle hända i kommande år. Årsgångaren kunde och få se sin egen nära förestående bortgång. Danielsson var våra orters sista "Årsgångare", så vitt vi vet. Han "vakade och lyste" på midsommarnätter. Det hela avsåg att bliva s.k. "Klok."-(Spåman), så man kunde förutsäga tillkommande ting. Från min födelseby var långt till Ny=

Forts. sid. 50

50.)

ACC. N:R M. 9381:50.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bruds kyrka 1/2 gammal mil. Som, som skulle till kyrkan måste gå vid halv 1 tiden på natten, för att hinna fram till otte-sången, som började kl. 4 det minnes jag. Obs! Rörare färdades kl. 2. — Förden-skull "åt man kväll" tidigt julafton, så att "Gångare" från min hemort finge vila sig högst 3. timmar innan dane gåva sig åtskad, men de hemmavarande läste och sjöng, rogade sig och berättade sagor. Obs! Och morron jämte andra gamla, som ej orkade "Ge sej ut" som röide och körde och körde ofta i bracan med "Brån-naskaken" = (kortenstör) så gnistor flö-go ut i miljoner genom den vida kors-stenen, för att skrämma bort "Trollen, ovättar och okunnig från byggden." Jag minnes detta mycket väl. (Det är inget skämt.)

Forts. sid. 51.

51)

ACC. N:R M.9381:51.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Maten var riklig julaftonskväll. Människor och djur skulle hava mycken mat och god mat. Obs! I mormors barndomshem och även i min faders barndomshem gav man julaftonskväll mat åt ett mystiskt väsen, "Tomten." Han fick en skål "Vikergröt och en stånka öl" som utsattes på loftstrappan eller Lagkistans golv. Detta för att han skulle vaka över folk och få i gården. Jag minnes ej detta; Obs! Men jag minnes när mor min om kvällarna kokade rågmjölsgröt, så satte dom ut det stora berfatet på "fastugreven," så "grötenskulle "ryka ä "svalna) så sade mormor, "Hanna lägg ej sked bredvid fatet, så Tomten kan få ha sej ett skeblad grötk, äss han vill." — Som sagt, så var maten riklig julaftonskväll. Först lutfisk med dilhörande fiskarsås. Sedan

Forts. sid: 52.

52.)

ACC. N:R. M. 9381:52

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gjock, flottig ärtvälling med flera korpers lo-
vet till. Vidare Enbärsmos i vilket kokats
mycken frukt. Sen kom den "Vita gröten"
som var Smålänningarnas nationalrätt. Gröten var kokad av handmalna
kornagryn (Ringryn okända.) God mjölk, honung
socker och kanel. Obs! Man fick den tiden
äta med honung, ty socker var mästan
okänt och väldigt dyrt. I gröten lades
en Mandel. Den, bog man tyder av: Fick
gamling mandeln, skulle kan då i kom-
mande år; men fick yngre mandeln, så vart "Han eller Hon gift
i kommande år. En sed var allmän
hos oss i gammal tid, att vid samkväm
fick ingen, som kommit till Konfirma-
tionsåldren äta "Viter gröt utan att först
"Rinna till gröten." Den seden minnes jag.

Forts: sid: 53.

ACC. N:R M. 9381 : 53.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53.

Nu följer några gröträm. "Denna gröt är vit; därför slicker jag dit." Eller: "Min far hade en vit märr med svart grimma, därför slipper jag vidare rimma." Eller "Denna denna gröt är kokt i gryta och ej i kolk, den för några pilar får i ögat smolk. Eller t.ex. en gipsavuxen flicka, som till bordsgrannе hade en vacker, gipsavuxen pojke. "Denna gröt är kokt i gryta och ej i en skubb, du skall bli min kära grubbe." a.n.v. o.n.v.

Obs! All mat åts ur gemensamma kärl i äldrig tid; ja så långt fram, som 1890. i vardagslag; minnes jag det. - Som avslutning på måltiden julaftonskväll följde i barnens kretsen "Ormkaka med i kanung nybakade ängan." Till maten hörde mycket bränvin och öl. "Julen skulle blötas" annars hette det; "Va va 'en torr jul vi hadd."

Forts. sid. 54.

54)

ACC. N:R M. 9381: 54

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Obs! Den, som på julnatten djärvades taga Bad-
lakanet från Bemälda Bänka eller duken
från bordet där man åtet och sovpa sig
däri och gå fyst ut och gå å vasv "Motsols"
kring gårdsbrunnen, han eller han fick
liksom "Årsgångaren" se vad, som skulle
hända i kommande år. Många sägner
däröm, måste jag utelemna i brist på
utrymme; ty däröm kunde skrivas en stor
volym. — Det var en härlig syn att julnatten
se alla blossen och höra den mäktan ökon-
bedövande bjällerklangen. Kunna fram
lades alla blosresler å kyrkavallen, så det
blev ett stort bål. Av bålet tågor togo fäder-
na lydar. Klar, hall, stilla, Juldag bådade
för ett gott år, men vät, ruskig, blåsig bå-
dade för motsatsen. Man måste akta
sig för att för tidigt komma till kyrkan

Forts. Sid: 55.

55.

ACC. N:R. M. 9381:55.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

på julnatten; "ty dom döda voro då uppe och firade gudstjänst" och det lade stor risk med sig att köka in bland dem. Jag blev, som 15 årig varnad av min gudamor, Emkan Lenastina Danielsdotter: "Så å smälla dej, att du går åt körka i natt, men innan du sätter dej i bäuken, så poska väl å kan, så de inket får på dej natt å de döes natt. för di å inket lenkända att köka ut för, då har jag fått erfara." Jag lova göra så. Obs! Vägrier om dem, som kommit till "dödingarnas julotta" äro många; men även dessa måste jag i detta sammanhang utelemna, fast dom äro intressanta. — På hemvägen kapprörde man från kyrkan; de flesta karlarna voro halvfulla; minnes jag. Fäderna prodde; att den Bonde, som julmor-

56.

ACC. N:R M. 9381:56.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gan först hant hem fick först sin gröda
inbärgad. Den, som först kom från kyrkan
skulle taga litet av ängsgärdet och däri då
och då doppa fingret och rita ett × i pan-
nan på tjuren i fähuset, så kunde ing-
en förhexa tjuken, sade de gamla. Julhalm
fick man på juldag bära ut gödseln i
fähuset eller "geva" fodret åt tjuren, ty då
"gråt Guds kvader." Man besökte aldrig
grannarna på juldagen; den seden säger
äfven kors och.—
Obs! På morgonen andre dag jul, skulle
unga drängar ut i tidig stund på "Stefans-
ritt", men det var i mycket gammal tid.
Man red hästen eller hästarna till nä-
gon avlägsen skogskälla vars avlopp
rann mot Norr. Där bjöds tjuren dricka ur
källan. Det kallade att "Taga gräddan av bäcken."

Forts. sid. 57

57.

ACC. N:R M. 9381:57.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den, som först kom till källan hade bästa turen med hästar i kommande år, och den yngling, som kar hur med hästar, brukade ha främgång i "frieri." — Obs! I julhelgen inträder nyåret. På nyårsnatten hölls "nyårsoka" och i mormors ungdom ländes på högå kullar "Nyårseldar." Man skulle "vaka ut det gamla och in det nya året. Obs! Gamla kona omkalat, att man skulle hälsa på "Nykongen." Då Nyårsmyet förut blev synligt skulle alla gå ut på gårdsplanen och vända ansiktena mot månen. Manfolken skulle blotta sina huvud och buga 3 gånger och kvinnorna skulle niga 3 gånger och högt läsa följande ramsa: "Vi hälsa dig Nykong, vi hälsa dig Herre, med korn och med kärna, med öl till jul och fläskabåske i höste." —

Forts. sid. 58.

58.)

ACC. N:R. M. 9381:58.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Av myärsnyet toga fäderna lydor: Obs! Sådan väderleken var under myärsnyet, sådant väder i 2. närmast följande ny. Så länge myärsnyet dölde sig i molnen ren det var känt, lika många dagar dröjde vårsåddden med att kamma upp ur jorden. Obs! Niande dag jul var i åldrig tid av betydelse för oss. Sådant vädret då var skulle det bliva i 9 veckor i följd. Niande dag jul hette "Gubbadan." Då gästade bönderna varandra. Då åto dom fläsk av "Svinahösen" och därtill bröd, samt köpo bränvin och druka starköl tills att "svettpärlorna" trängde ut i pannorna på gubbarna." Under jauserna "rökade dom Skåneuebla (Tobaksblad från Skåne.) Bladen karvades med en kokig kniv på ena bordshörnan.

Forts. sid: 59.

59.

ACC. N:R. M. 9381:59.

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Landskap: Småland.
Härad: Uppvidinge.
Socken: Älghult.
Uppteckningsår: 1944.

Upptecknat av: Carl Wiking.
Adress: Furakrå, Kråksmåla.
Berättat av: Susanna Eklandsdotter.
Född år 1860. i Älghultstrakten.

Strax efter Nionde dag tillkamma "Julkalasen," som varade till Tjugonde-dag-jul om byn var stor. Denna sed slår upp hos oss i början av förra världskriget. De gamla umgängnades på dagen rikligen med mat, öl och bränvin; men gingo hem till sig i skymningen, för att nästa dag fortsätta hos grannen tills alla byns bönder hade julkalas. Vid Ca-tiden på kvällarna samlades byns ungdom i "kalasstova." Då vi åt, så vi röja så vi tjäng; men ingen berusade sig till överhåll; ty det ansågs mycket skamligt. När vi voro mätta och glada, så trädde tidvisdansen

forts. sid. 60.

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

60.)

ACC. N:R. M. 9381:60.

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Landskap: Småland.
Härad: Uppvidinge.
Socken: Älghult, m. fl.
Upptecknat av: Carl Wiking.
Adress: Furåkra, p. Gråskmåla.
Berättat av: Susanna Erlandsdotter.
Uppteckningsår: 1944.
Född år 1800. i Älghults socken.

till kl. 2. i natt. Jag har spelat fiol många
nätter å rad på sådana tillställningar,
så när jag omsider fick sova ut, så
såg jag i drömmen en blek dansande
flickor och hörde fiolmusik. Under
pauserna gjorde vi lekar. Tex. "Stjäla ma-
kar," eller "Gömma ring eller pantleken
o. s. v. Men innan vi ginga hem hjälptes
pojkarna och flickorna åt att skura
golvet och städa efter vårt kärkliga
stök. Ett 25.—30. vuxna pojkar och lika
flickor, vi kunde skräpa till det, på
det förslag. Väl vi skurat ginga vi alla kaffe,
men i morgon ungdom fanns ej kaffe kors om.

Skriv endast på denna sida! Forts. sid. 61.

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

ACC. N:R. M. 9381:61

Landskap: Småland.
Härad: Uppvidinge.
Socken: Älghult.
Uppteckningsår: 1944.

Upptecknat av: Carl Wikner.
Adress: Furåkra m. Kråksmåla
Berättat av: Susanna Erlandsdotter
Född år 1800. i Älghultssocken.

Uppteckningarn berörа gamla och nya julseder från Älghult och därintill närmast gränsande socknar.

Vol: 4.

Sidor 61—70.
Ett Bladteckning.

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

61.)

ACC. N:R M. 9381:61.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Enligt vad ragoberåtterskan hört av sina fäder, så i mycket gammal tid kunde det stundom å skalas inom Höghuls och socknar söder ut gå mycket våldsamt till. Många kubbrus tog med sig förbandsartiklar till sina män. När gubbarna blevo rusiga, så blevo dom övermodiga och togo fram sina slidknivar och frågade varandra "Kenru långt kål du kalk stål?" Dom märkte till på knivbladet hur om illspill skaftet och mången sårades till döds. En annan lek (mycket barock) var att "Spänna bälte." Tvenne kämpar läta sig sammankopplas med sina bälten och så sökte dom med sina knivar nerkämpa varandra; vilket kunde sluta med båge kämparnas död. Det läges att kusterna mådkagit "Likskjorlak" till sin man vid sådana hjärdningar.

Forts. sid. 62.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 9381:69.

Men det har i mormors minne vid julkalas förekommit bland pojkarna mindre våldsamma lekar. T.ex. "Ära hännakavel," "Flänga hare," "Herre på käppan" "Kattstrupe" o. s. v. I dessa lekar påstår man ej varandra, men det gällde att visa kraftprov. I min ungdom hörde till jullederna att flickorna skulle deltaga i lekarna. T.ex: "Stjäla makar," "Sömma ring" "Sitta på underbaler," "Idda hasselnötter" eller "Grubben på stubben och käringen på raten" o. s. v. o. s. v. Även dessa oskyldiga lekar hava nära försvunnit. Förekommer ännu (pränsee kristiden) en julbjudning hos ost, så skall ungdammen tidtaligen "Skeppa och gjassa" avskyrädda negerdansar efter det Banala Käljaspelets skärande toner. ——

Forts: sid: 68.

63.)

ACC. N:R M. 9381:63.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag skall i följande omtala nutida julseder såsom dom förekommit här ort före krigets början alltså på 1930-talet. Seden att på julafton "dappa i grytan" fortlever ännu. Några, men mycket få bönder sätta ut "julkärnar till småfåglarna". Ingen mer än jag i kråksmåla socken bär blost till kyrkan julmorgan, men jag gör det för att upprehålla och om möjligt åter uppliva en vacker, fäderneärvd sed. När jag vistliden julmorgan lade resterna av mitt blost på kyrkvallen, så hörde jag ungdommar säga: "Där ha vi en gnutte av gamla skammen." För några år sedan (1936.) så såg det ut, som om jag skulle komma uppliva denna gamla, skära sed;

Forts: sid: 64

64.)

ACC. N:R M. 9381:64.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ett slädparti från Gränskåra i norra delen av Skråkmåla förde 19. st. bl.a. därtill både några gångare från den avlägsna Thorsbrukskog bl.a. Obs! Men det långvariga kriget gör att våra grejer i skog får ligga rätt mycket och så blir dom till sist misshumörade, men det blir säkerligen bättre om kriget slutar.—

En kvarleva av gamla tiders julseder är att, om möjligt på julaftonskvällen få spisa "Lutfisk, skinka och Vipergröt." Några mängder av julbröd bakades ej före rannsakningen, höjde i dussin limpor i en familj av 4-5. personer.—Den gamla seden att tillönska varandra muntligt "God jul! Eller Gott Nytt År!!!" försvinner ännu. Men seden att sända

Forts: sid: 65.

65.)

ACC. N:R M. 9381:65

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

varandra "jul och Nyårskort" är av mycket yngre datum sen början av 1900-talet. Förr i tiden gagnades inget bland vår allmoge att utdela s.k. "julklappspaket" med diverse saker, som innehåll. Sen seden tillhör 1900-talet. Mormor har berättat, att i gammal tid gav man "Nyårsgåvor". Obs! Det ansågs b.a. av stor vikt om en banddotter var flink i att spinna, väva och sticka. Vi förstå att den tiden måste de flesta textilier tillverkas i hemmen. En giftasvuxen banddotter, som inget kunde spinna väva eller klippa till och handsy en skjorta eller dark=(vätida damlinne) kan sades vara en "Lappsagås." Men var flickan något om sig, så ville han visa att han inget var rädd "Lappsagås" för sin tillkännda svärmor. Därför spann och vävade han ett stort mycket nyttigt

Forts. sid. 66.

66.)

ACC. N:R M. 9381:66.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som han gav den tillkämpka svärmodern,
och även en vit lärftsskjorta som han spunnet, vävt och handsytt till sin blivande maka.
Tråden hette "Nyårstråd." — Men även den unge, giftasvuxne mannen, måste b.a. vara klädkunnig, annars hette det "Han är så dum, att han inte ens kan väva till en kil, som går 8 ggr in i en mask." (Mask = vattensjuk mark.) Därför klädde han åt fästmön t.ex. en vacker röja eller en vackert utsirad skärmbrodd. —
En sed, som tillhör 1900-talet jular är "Luciafesten." som i våra städer t.ex. Kalmar ära storartade med sin "Luciabrud."
Troligen står festen, såväl i våra orter, som annorstädes i vårt Land, i samband med den sägnens "Lucia," från staden Syrakusa,

forts: rid: 67.

66.)

ACC. N:R M. 9381:66.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som han gav den tillkämpade svärmodern,
och även en vit lärftsskjorta som han spunnet, vävt och handsytt till sin blivande man.
Trådem hette "Nyårstråd." — Men även den unge, giftasvuxne mannen, måste b.a. vara slödkunnig annars hette det "Han är så dum, att han inte ens kan väva till en kil, som går 8 slag in i en mils-se." (Mossa=vattensjuk mark.) Därför sköjdade han åt fästmön t.ex. en vacker klöfta eller en exakt utsirad skäckbekarin. —
En sed som tillhör 1900=talets jular är "Luciafester." som i våra städer t.ex. Kalmar äro storartade med sin "Luciabrud."
Troligen står festen, såväl i våra orter, som annorstädes i vårt Land, i samband med den sägnens "Lucia," från staden Syrakusa,

forts. vid: 67.

ACC. N:R M. 9381:67.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

67.

å Cisilien. Han led 304 e.f. Kristus martyr-
döden för sin kristna tro. —
Vidare hör till bruket av våra nyare jul-
seder den för unga och gamla kära "jul-
granen" med sina levande ljusslågor. Obs!
Enligt en nu död sagesman Frans August
karlsson vars fader härstammade från
Älghult, Obs! Så sägs första julgranen i
bemälda socken 1818. På hösten samma
år kom en vandrande Typk vid namn
"Smidt" till Södersbuds by i Älghult. Han
var typ i att "Krylla rävar" och laget-
och därmed stoppa madrasser och möb-
ler. Han bad Södersbuds bönder att in-
vid deras kyrkoväg få bygga sig en
liten koja, som en vanlig skolarkoja. Det
beviljades honom. Julmorgan 1818. hade han
i drivan utanför sin koja satt en liten

Forts: sid: 68.

68.)

ACC. N:R M. 9381:68.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gran med 5. brinnande ljus. Det säga
folk, som ginga åt Högbults kyrka på
julnatten. Men trots detta, så dröjde det
till inpå 1870-talet innan julgranar blev
allmänna bland våra orters allmoge.
Obs! Till våra orters senare julseder
höra "julsamtarna." Det är lärorin-
nor och flickor ur "kyrkliga ung-
domsskretsen, som skaffade sig kläder,
mask för ansiktet och präskar till fat-
tiga klädnad. Efter mörkrets inbrott på
julaftonskväll gå dom i hus och ur
hus bärande var sin säck å ryggen. I
säckarna finnas ett flertal paketer inne-
hållande apelsiner, äpplen, nötter och
karameller. men även ett par strum-
por eller vantar till speciellt fattiga barn.

Forts. sid: 69.

69.)

ACC. N:R M. 9381:69.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vinkarna i huset fråga tomtarna med förställda röster: "Finns det här några snälla barn?" Givetvis vilja alla barn vara snälla, när det vankas gotter. "Så räcka barnen händerna mot tomtarna och säga: "Jag är snäll, jag är snäll." Så får dom då var sitt paket. Sen gå tomtarna till nästa hus. Obs! Ibland går tomtarna in i hus där inga barn finnes. Men då händer ofta att det kan vara en snäll farbror eller tant, som räcker med tomtarna ett stort, adresserat paket till barnen i någon fattig familj, och de rara tomtarna överlämnar det till adressaten. —

Under krigstiden hava tomtarna hållit sig undan, men barnen längtar efter att åter få träffa dom, troligen efter krigets slut.

Forts. sid. 70.

70.)

ACC. N:R M. 9381: 70.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Julbarnke" med säck på ryggen," se med-
delande beckning!
Obs! Med tjugonde dag jul=(13:de januari)
slöts julfirandet. Dagen bör namnet
"Knut"! De gamle sade "Med Knut köra
vi julen ut." Eller med "Knut å" då slut
mäd jul & då grannа brödet, som kom-
mer vardagskakan och målstaken"=(Stör
i gammaldags dräg, å stören var gamla
almanåtbet. däran namnet "Målstake
eller mätstör."—
Något mera kunde jag väl skriva om
julseder; men hoppas jag, att Höglärde må
finna något av intresse i vad, som jag
i berörda uppteckn.

C. W...g.

M. 9381 : 71.

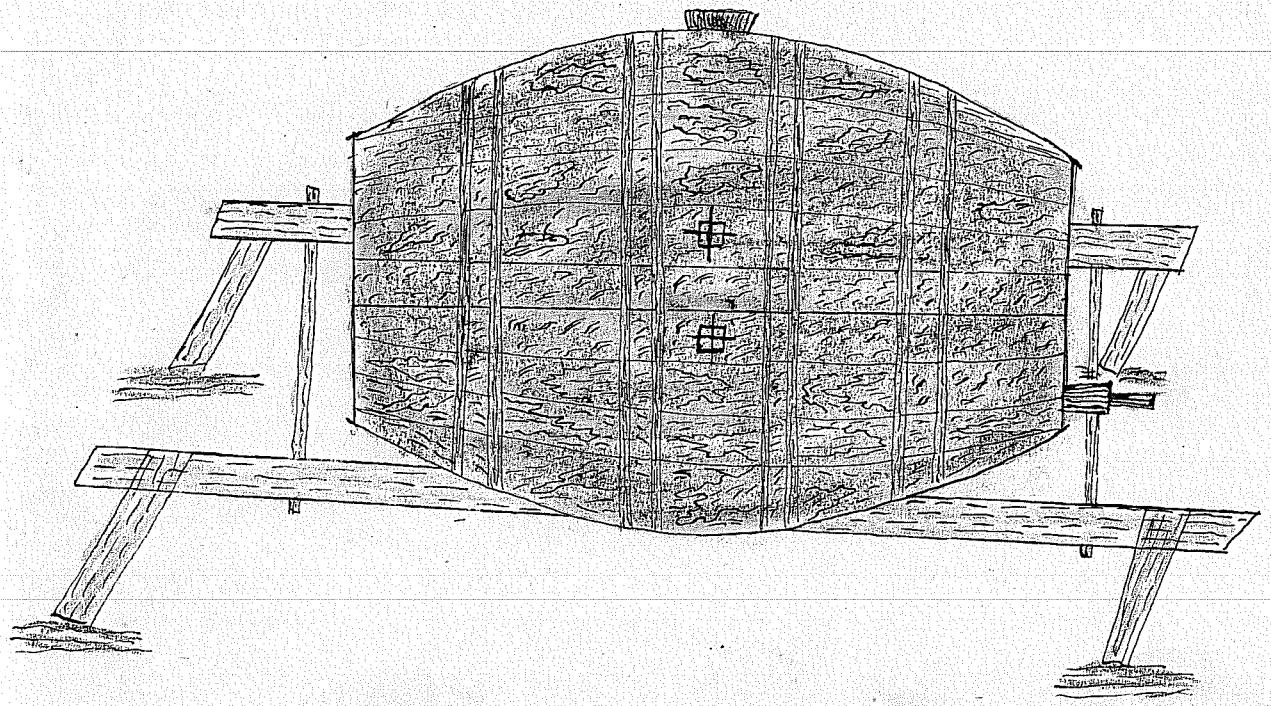
ACC. N:R.

Landskap: Småland.
Härad: Ydspridinge.
Socken: Älghult.
Uppteckningsår: 1944.

Upptecknat av: Carl Wiking.
Adress: Furåkra, p. Kråksmåla.
Berättat av: Susanna Erlandsdotter.
Född år 1800. i Älghults socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o 1. Gammal Öltunna 48. kannor.

Skriv endast på denna sida!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

ACC. N:R M. 9381:72.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

№ 9. "Julabarn av fäbodost."
Bakad av mormor, Arbåk 13.

№ 32. "Julabarn" bakad av mamma
i 1/3 storlek.

M. 9381:73.

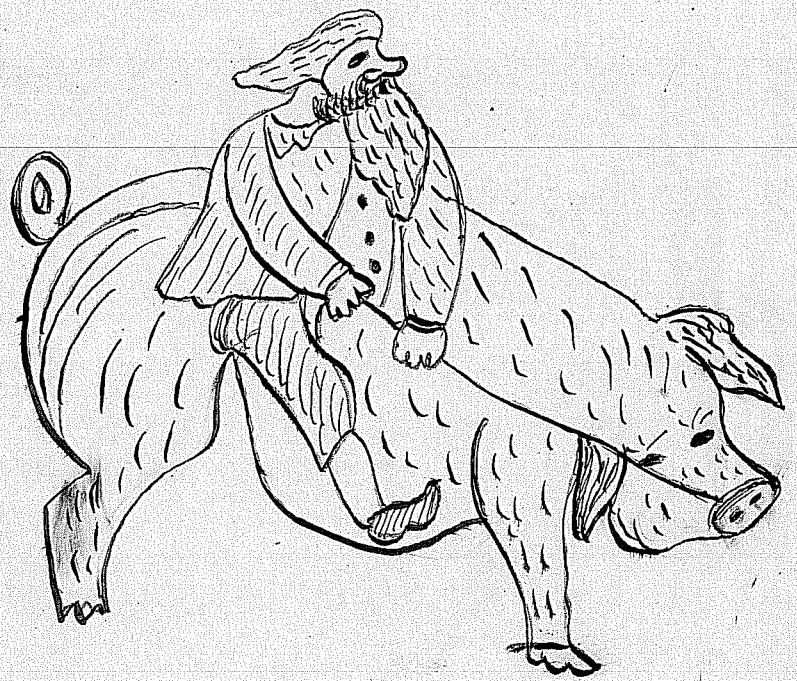
Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Wiking.

Härad: Uppvidinge. Adress: Furåkra, Kråksmåla.

Socken: Åkhult. Berättat av: Susanna Erlandsdotter.

Uppteckningsår: 1944. Född år 1800 i Åkhults socken.

№ 4. Mormors lilla Lisbeth en
en julgris, som sides ase en kamp
Mormor var "gå i händerna"
men klotte en gång fick jag
Senna figur. den var lite sk killerka
men han hade ett mått av blick
gillet till julg. Roll skulle

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

M. 9381: 74

Nr 5. "Lo. åren Filadelfia" i Lalu Nubia.

Nr 6. "Lo. åren Filadelfia" i Lalu Nubia.

ACC. N:R M. 9381:75.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o 7. "Julahäst med ryttare" pris 38. öre.

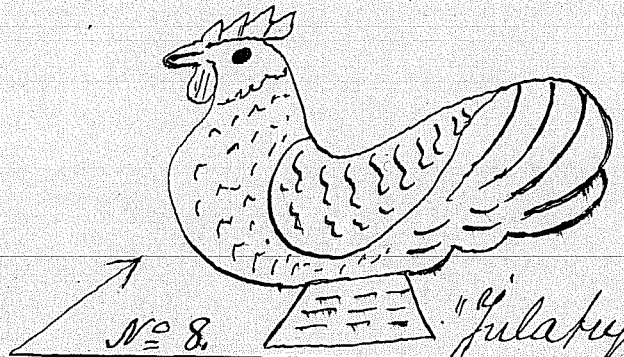
M. 9381 76.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Wiking.

Härad: Elfsvidinge. Adress: Furåkra, m. Kråkmåla.

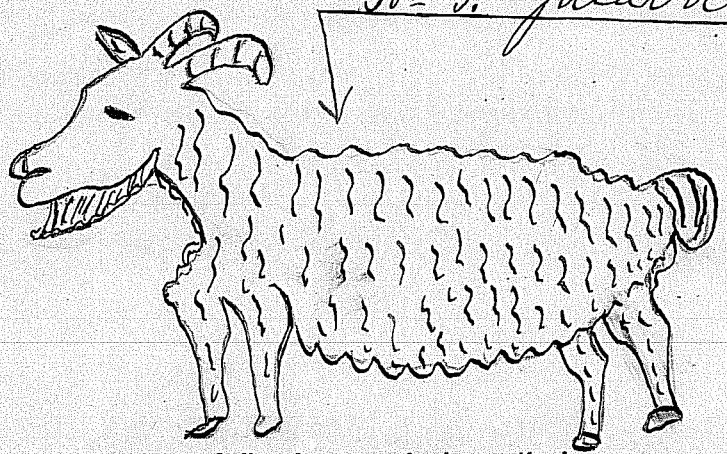
Socken: Älghult. Berättat av: Susanna Erlandsdotter, sup.

Uppteckningsår: 1944. Född år 1800. i Älghults socken.

№ 8. "Julatupp" 12. öre. Hela storlek.

№ 9. "Julabock" 1/2 storlek. pris 20. öre.

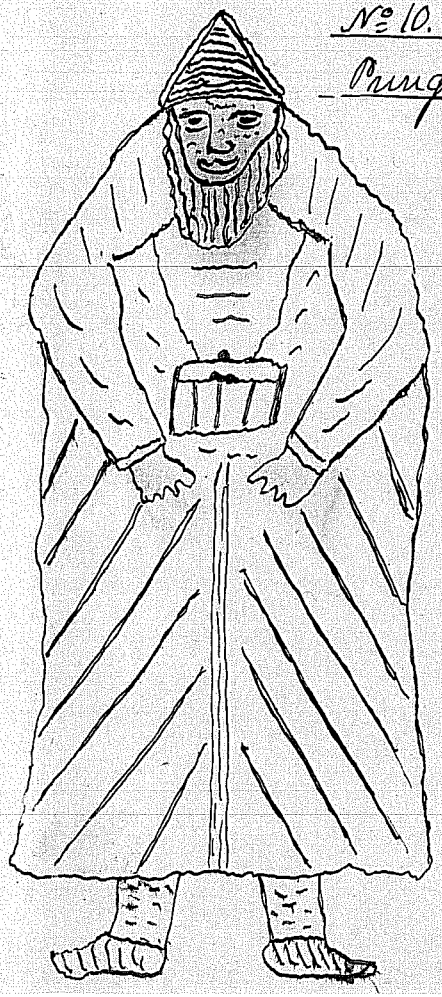
Ifyll endast ovanstående uppgifter!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

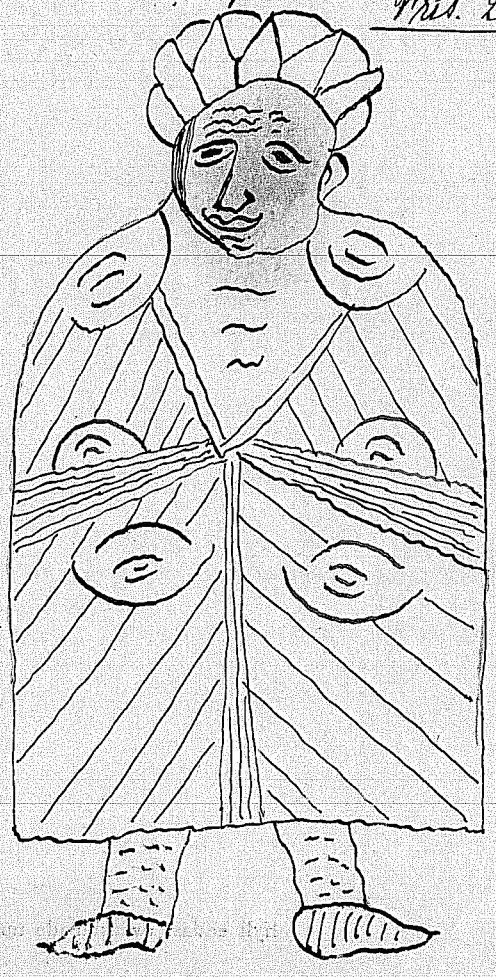
ACC. N:R M. 9381:77.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

№ 10. "Judas må
Brinnen." Pris 25. öre.

№ 11. "Konung Herodes"
Pris. 25. öre.

ACC. N:R M. 9381:78.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nr 12. Minnesteckning från Älghult. Gamle "Torpar=Jon" med Hustru och Dotterdotter på väg till julottan 1890.
Gumman bär i händerna psalmboken och "Hönaklåc."

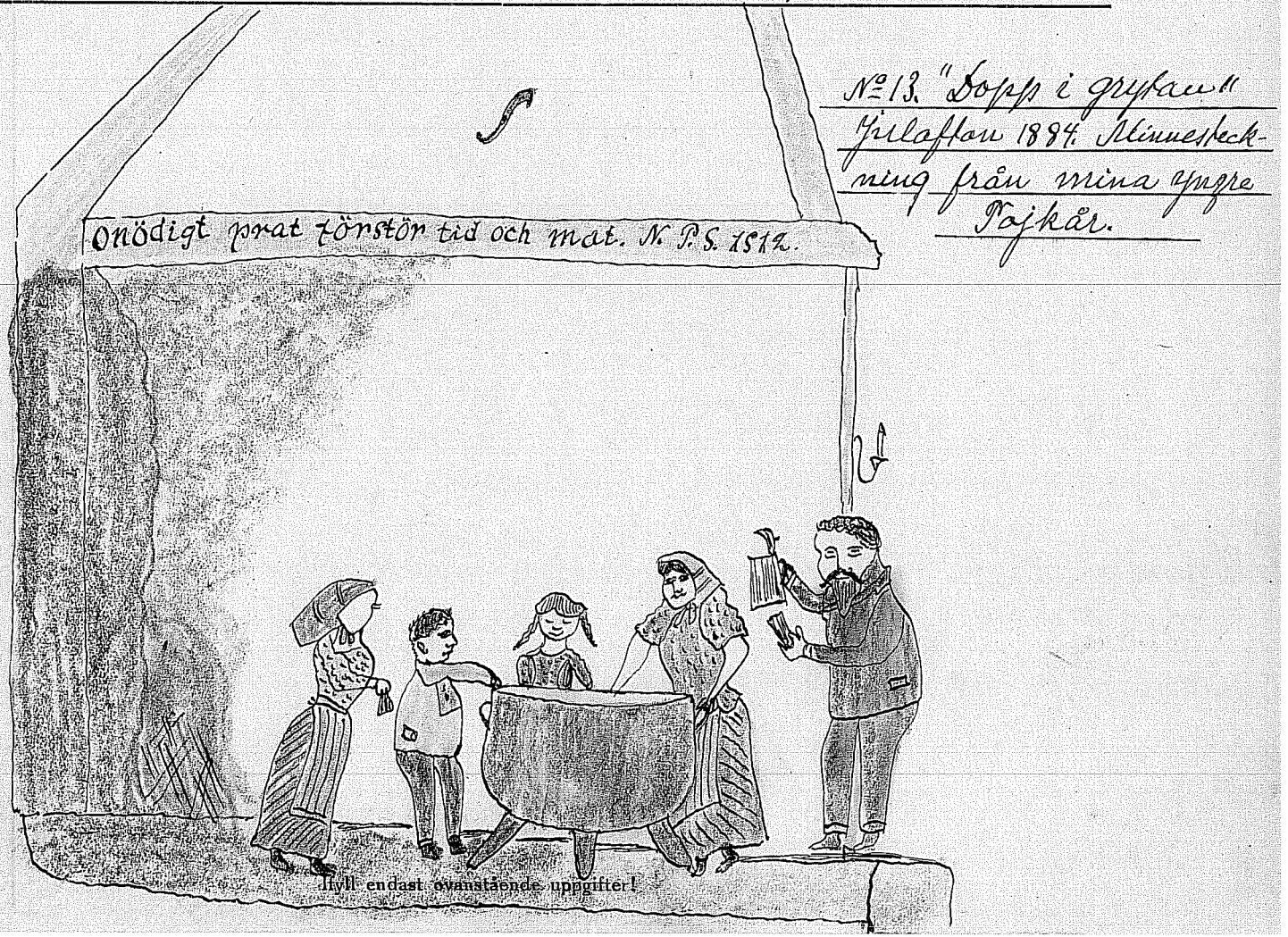

M. 9381:79.

Landskap: Småland.
Härad: Uppvidinge.
Socken: Älghult.
Uppteckningsår: 1944.

Upptecknat av: Carl Wiking.
Adress: Furåkra, m. Kråksmåla.
Berättat av: Susanna Erlandsdotter, m. f.
Född år 1800. i Älghultssocken.

№ 13. "Dopp i grytan" Julafton 1884. Minnesteckning från mina yngre pojkår.

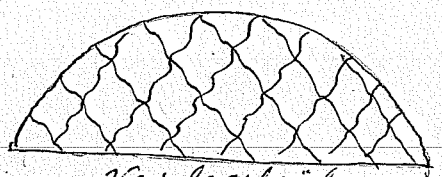
Ifyll endast ovanstående uppgifter!

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

M. 9381:80.

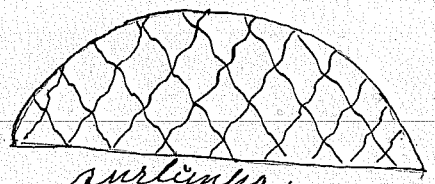
Gammaldags Julbröd. Obs.! = (Limpor.)

№ 14.

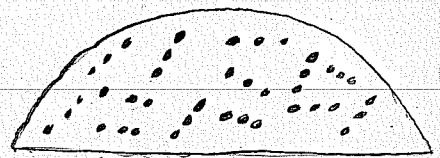
Vardagsbröd.

№ 15.

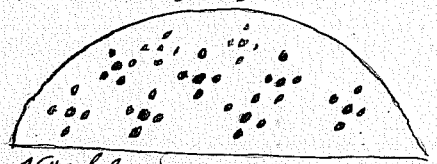
surlimpa.

№ 16

Säfvelbröd med cyprbol av "H. Trefnigheten
Obs! ● ● ●

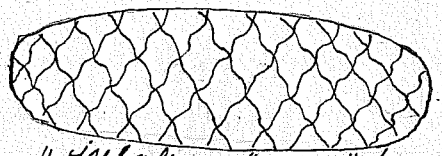
№ 17.

Vörflimpa med cymbol av "Kristi S.H. sår."
Obs!

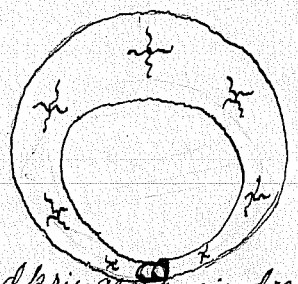

№ 18.

"julakrus" av vörflimp. deg.

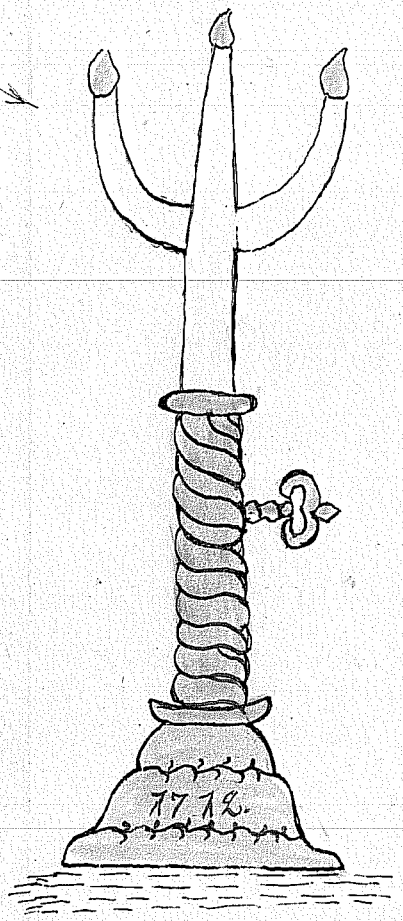
№ 19.

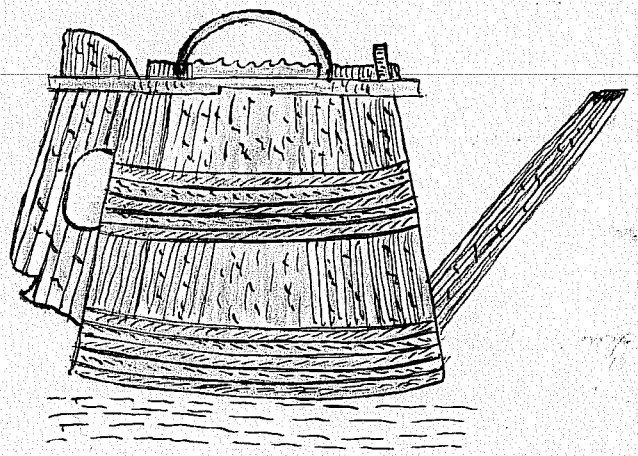

"Bandkringla" mindre, men mycket god.

M. 9381:81.

№ 21. Gammal "ekstånka" rymd en kanna.
Motiv från byn Lindshult, Kråksmåla socken.

№ 20. Äldrig ask-mässingsgrundad med handtag och gravyr. Minnespenning från nutid Varnhemsmyntet.

ACC. N:R M. 9381:82.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ungefär så voro "Tomtarna" klädda, som det lät vid julgåvos till "Smålla barn."

Brev!

M. 9381

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Meddelanden

Till Lunds Universitets Folkminnesarkiv,

Lund.

Det är nu länge sedan sedan jag hade nöjet höra från Eder; men förstår mycket väl, att kriget "sätter krokben" för oss alla-samman. Jag har nu så gott jag förmår besvarat den mig sända Frågelistan om julseder från gammalt till ungefär nutid. Jag vill så gärna hoppas att Högtärde må finna något av intresse i mina enkla uppteckningar. Obs! När Ni nästa gång sänder Frågelista, så var vänliga, om det blir mycket att besvara sända minst 100 blad linierat papper och några dubbelblad till pärmar.?

vänd!

M. 9381.

Om kriget, slöje och allt kamme i sina gamla gängor, så skulle jag resa ner till Eder i Lund. Jag har aldrig i hela mitt liv haft det så roligt.
Snart stundar Midsommar. Tänk om vi då, som kärnsunna fäder, finge "dricka messommarsöl ur någon Helig, norrinnande skogskälla." Och sedan dansa Polskor kringom "Messommarsbringen," då skulle jag sätta fart i min gamla fiol.
Så beder jag om mina Hälsningar till Eder alla på Universitet (Folkminnesarkivet) och ber tillika få hälsa Eder alla "Glad midsommar."
Furåkra, nr Kråksmåla den 16/6 - 1944.

Eder Carl Wiking.